

☑ **На яких засадах формується милосердя людини? Чим пояснюються труднощі милосердя у моральній практиці?**

Милосердя є жалісливе, добре, дбайливе, любовне ставлення до іншої людини. Любов до людини базується на якихось вищих підставах; як своє нормативне джерело вона має ідеал. Милосердя втілюється у *небайдужому відношенні до людей* і тому протиставляється безтурботності і байдужості. У милосерді людина обмежує себе, приносить жертву заради іншого.

З давніх давен в різних культурних традиціях милосердя осмислювалося як фундаментальна умова людського співжиття, істотна моральна вимога. У конфуціанстві *людяність-жень* вважалася основою чесноти, у моїзмі взаємна любов розглядалася як джерело злагоди у сім'ї, суспільстві, державі. У П'ятикнижжі милосердя визначається як «любляча доброта», довіра і вірність.

У християнській етиці милосердна любов набуває морально особливого значення як одна з трьох богословських чеснот. Причому милосердям є *ініціативне відчуття і активна дія*. Зідно християнського вчення, в милосерді людина присвячує себе Богу і тим самим відкривається добру.

З моральної точки зору, милосердя складає обов'язок людини: у милосерді людина покликана здійснити моральний ідеал. Милосердя – шлях удосконалення. У Новому Заповіті, наприклад, милосердність Бога безпосередньо задається як об'єкт для наслідування. Саме у любові до Бога людина повинна проявити себе у всій повноті і цілісності серця, волі і розуму.

Проте, милосердя – не тільки засіб в процесі самоудосконалення, але і його зміст. Людина милосердна не тому, що стала удосконалюватися, а скоріше – милосердна поведінка є виразом її вдосконалення.

У милосерді людина обмежує себе, жертвує собою заради іншого. Але все ж таки не слід зводити милосердя до альтруїзму: альтруїзм вичерпується доброзичливим ставленням до інших.

У новоєвропейській думці милосердя трактується як втілення

справедливості. Гоббс, наприклад, відзначав, що закон Мойсея, в тій мірі, в якій він наказував кожному визнавати ті ж права, які він хоче для самого себе, був законом справедливості. Милосердя не розмежує, а розкріпачує. Переказуючи заповідь любові словами золотого правила, Гоббс тлумачив її як стандарт суспільних відносин.

Такий же підхід розвивав і П. Ж. Прудон, визначаючи справедливість як пошану, та В. С. Соловйов, який співвідносив справедливість і милосердя як негативне і позитивне формулювання золотого правила.

Згідно Шопенгауєру, справедливість протистоїть егоїзму, а милосердя – злочливості, або ненависті. Відповідно, чуже страждання впливає на мотиви людини двоюким чином:

- по-перше, протидіючи її егоїзму, утримуючи її від спричинення страждань іншому;
- по-друге, викликаючи співчуття; страждання іншого спонукає людину до діяльної допомоги.

Дійсний моральний сенс милосердя виявлюється в особистому досвіді *діяльної любові*, коли людина повинна реалізувати себе не тільки як діяльна, але і як готова до самзмінювання і удосконалення особа, яка може відкритися від «себе нинішньої» заради «себе майбутньої».

При осмисленні розділення справедливості і милосердя мислителі відзначали, що те, що милосердя задає людині ідеал і в цьому розумінні є універсальним, все ж таки не дає права розглядати його як вимогу, виконання якої завжди очікується від людини. У реальних стосунках між людьми як членами співтовариства *милосердя є тим, що лише рекомендується*, тоді як справедливість – обов'язковою, непорушною. Хоча милосердя ставиться людині в обов'язок, сама вона може вимагати від інших тільки справедливості і не більше того.

Про відносність розділення справедливості і милосердя писав Еміль Дюркгейм. Він відзначав, що справедливість, що регулює відносини між людьми як власниками і володарями приватних прав, припускає милосердя як свою умову: люди повинні любити